

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και έλλογη προσπάθεια του καλλιτέχνη να δαμάσει το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του νου και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο κοντά στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, άγαλμα, θέαμα και θεωρία. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θεϊκή **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Άρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το συνοπτικό μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2012

και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της φυσικής ομορφιάς. Μαρτυρεί και τα λεγόμενά μου το αινιγματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίγνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ
Πολιτισμός και Ελληνισμός
Προσεγγίσεις, Αθήνα 2007 (Διασκευή)

¹αγλαΐζω = λαμπρύνω

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο. (70-90 λέξεις)

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2012

B3. α) επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες: Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

β) έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίζει: Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

Γ1. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Το κείμενο καταγράφει την προσφορά της αρχαιοελληνικής τέχνης στο παγκόσμιο στερέωμα. Η ελληνική αισθητική δράση σημάδεψε τη δημιουργία, αφού πρωτοσυνδύασε το (συναίσθημα) πάθος με την έλλογη ικανότητα. Εκφραστή των γνωρισμάτων της αρχαιοελληνικής τέχνης αποτελεί το άγαλμα που εγκολπώνει στοιχεία της κοινωνικής, δημοκρατικής αλλά και θεολογικής σκέψης των Ελλήνων. Παράλληλα αυτή αποτυπώνει τη μετάβαση από την ασύντακτη ομάδα στη δομημένη πόλη όπου καλλιεργήθηκε η ελεύθερη πνευματική σκέψη. Κλείνοντας η συγγραφέας συμπεραίνει ότι η επικαιρότητά της έγκειται στην αέναη προσπάθεια προσέγγισης μέσα από αυτήν πανανθρώπινων ερωτημάτων όπως η έννοια της γνώσης, της αυτογνωσίας, της θεικότητας και της ελευθερίας.

B1. Η τέχνη της αρχαίας Ελλάδας καθοδηγεί και προσανατολίζει τη σύγχρονη σκέψη και δημιουργία. Στο πέρασμα των αιώνων αναδείχθηκε

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2012

ο πρωτοποριακός και διαχρονικός της χαρακτήρας, καθώς αποτέλεσε αστείρευτη πηγή έμπνευσης. Πιο συγκεκριμένα, λοιπόν, αρκετές μορφές της αρχαίας καλλιτεχνικής δημιουργίας αποτέλεσαν το θεμέλιο σύγχρονων αισθητικών εκφράσεων όπως το θέατρο. Ταυτόχρονα, οι κοσμογονικές αντιλήψεις, τα φιλοσοφικά και ιστορικά μηνύματα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας έδωσαν απαντήσεις σε πανανθρώπινα υπαρξιακά ερωτήματα γύρω από τη δημιουργία του κόσμου και έθεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη των σύγχρονων επιστημών. Συμπερασματικά, η αρχαία τέχνη παραμένοντας πάντοτε επίκαιρη ανέδειξε την έλλογη φύση του ανθρώπου και τον ώθησε στη διαρκή δημιουργία νέων επιτευγμάτων.

B2. α) Δύο τρόποι πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο είναι:

1. η επίκληση στο συναίσθημα με στόχο την κινητοποίηση του συναισθηματικού κόσμου του δέκτη. Επιτυγχάνεται με συγκινησιακό λόγο «η αυγή του μυστηρίου», ασύνδετο σχήμα (... , ... , ...) και επαναλήψεις «ιδού...ιδού...ιδού...»

2. η επίκληση στη λογική επιτυγχάνεται με τη λογική οργάνωση του λόγου «Να γιατί...γι' αυτό και εμπνέει...γι' αυτό και μένει...ελευθερίας».

β) Τέσσερις περιπτώσεις μεταφορικού λόγου είναι οι ακόλουθες:

1. «μέσα στο φως του λόγου» (παρ. 2)

2. «στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος» (παρ. 3)

3. «να γίνει πλάστης αθάνατου έργου» (παρ. 4)

4. «είναι η τέχνη πυξίδα» (παρ. 4)

B3. α) επίτευγμα = κατόρθωμα

δαμάσει = τιθασεύσει

μετάβαση = πέρασμα

πληρότητα = ολοκλήρωση

ουσιώδες = βασικό

β) έλλογη = απερίσκεπτη

κοντά = μακριά

συνοπτικό = αναλυτικό

φυσικής = τεχνητής
αιχμαλωτίσει = ελευθερώσει

B4. Αναγνώριση του είδους της σύνταξης: Η σύνταξη είναι ενεργητική και στις δύο περιπτώσεις. Με την ενεργητική σύνταξη τονίζεται το υποκείμενο που ενεργεί.

Μετατροπή σε παθητική:

- Τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας διαγράφονται από τον τεχνίτη.
- Το ζώο δαμάστηκε από την ελληνική τέχνη, πριν ανακαλυφθεί ο τέλειος άνθρωπος.

Γ1. Επικοινωνιακό πλαίσιο: ημερίδα, προφορικός λόγος ενώπιον συμπολιτών μέσω εισήγησης.

Απαιτείται προσφώνηση και αποφώνηση.

Ρηματικά πρόσωπα: γ' πρόσωπο, α' πληθυντικό πρόσωπο.

Κύριος όρος: Τέχνη, **χρόνος:** σήμερα, **ηλικιακή ομάδα:** νέοι

Ζητούμενα: 1) Προσφορά της Τέχνης στους νέους, 2) Τρόποι συμβολής του σχολείου στην επαφή των νέων με την Τέχνη.

Κυρίες και κύριοι,
Φίλες και φίλοι,

Η δυναμική παρουσία σας στη σημερινή εκδήλωση αποδεικνύει το ενδιαφέρον όλων για τα ζητήματα της τέχνης που όριζε και εξακολουθεί να ορίζει την πορεία του ανθρώπου. Καθώς διανύουμε μια περίοδο κρίσιμη, με πολλά προβλήματα και αδιέξοδα, θεωρούμε ότι η τέχνη θα μπορούσε να αποτελέσει αρωγό και συμπαραστάτη του ανθρώπου και ιδιαίτερα του νέου κυρίως με την καταβολή προσπάθειας από το θεσμό του σχολείου αλλά και από όλους εμάς.

Ζητούμενο 1: Προσφορά της Τέχνης στους νέους.

- Η τέχνη αποτελεί αφορμή για αναζήτηση της γνώσης, (ιστορική πηγή) διότι τα καλλιτεχνικά έργα προβάλλουν μια κοινωνική πραγματικότητα για την οποία οι νέοι ερευνούν στην προσπάθεια κατανόησης του καλλιτεχνικού έργου. Παράλληλα, καλλιεργείται μέσω της τέχνης η κριτική σκέψη στην αξιολόγηση του έργου και στον προσδιορισμό των νοημάτων του.
- Αποτελεί καταφύγιο στις δύσκολες στιγμές και συμβάλλει στην ψυχική λύτρωση του νέου που βιώνει τα σύγχρονα αδιέξοδα. Παράλληλα, ψυχαγωγεί σε συνάρτηση με τον εξευγενισμό του εσωτερικού του κόσμου.
- Η τέχνη ικανοποιεί την ανάγκη των νέων για επικοινωνία και ανάπτυξη της εξωστρέφειάς τους. Είτε με τη μουσική είτε με το χορό και το θέατρο οι νέοι δύνανται να εξωτερικεύσουν και να μοιραστούν κάθε στιγμή της ζωής τους.
- Η Τέχνη είναι ένας τρόπος να γνωρίσουν οι νέοι τις παραδόσεις και τον πολιτισμό όχι μόνο του τόπου τους αλλά και ολόκληρου του κόσμου. Σε παγκόσμιο επίπεδο η τέχνη αποτελεί παράγοντα επίτευξης ειρήνης και καθολικού ανθρωπισμού
- Μέσω της Τέχνης παρέχονται ηθικοδιδασκτικά μηνύματα στους νέους, αφού οι καλλιτέχνες διδάσκουν αξίες, ιδανικά, αρχές μέσω του έργου τους.
- Ενισχύει την πορεία των νέων στην αυτογνωσία, γιατί έρχεται σε επαφή με τη ζωή ανθρώπων που τους μοιάζουν άλλα και διαφέρουν απ' αυτούς.

Μεταβατική παράγραφος: Δεν υπάρχει αμφιβολία, κυρίες και κύριοι, ότι η τέχνη είναι στήριγμα του ανθρώπου, ιδιαίτερα του νέου. Του νέου που σ' αυτή την κρίσιμη περίοδο της ζωής του αναζητά ερείσματα και πρότυπα για να αναπτύξει την προσωπικότητά του. Παρόλα αυτά μεγάλο μέρος της νεολαίας δεν αναγνωρίζει την αυθεντική τέχνη. Συνήθως αναλώνεται σε είδη τέχνης εμπορικά και με εφήμερο περιεχόμενο, που στερούνται φαντασίας και πρωτοτυπίας. Πρέπει, λοιπόν, σ' αυτό το σημείο να εξάρουμε το ρόλο του σχολείου, το οποίο μπορεί να φέρει τους νέους κοντά στην τέχνη. Μπορεί το σχολείο ως

φορέας αγωγής και κοινωνικοποίησης να περιορίσει τον τεχνοκρατικό χαρακτήρα του και να δώσει στην Τέχνη το «χώρο» που της αρμόζει.

Ζητούμενο 2: Τρόποι συμβολής του σχολείου στην επαφή των νέων με τη Τέχνη.

- Ουσιαστική εφαρμογή του νόμου για την αισθητική αγωγή των παιδιών με ένταξη του μαθήματος έμπρακτα, δηλαδή και με θεωρητική διδασκαλία και με βιωματική επαφή (εκπαιδευτικές εκδρομές και επισκέψεις σε χώρους τέχνης, προσωπική δημιουργία, αυτενέργεια).
- Αναδιαμόρφωση του σχολικού προγράμματος στο πλαίσιο στόχευσης της ανάπτυξης του κριτικού πνεύματος των μαθητών, ώστε και η Τέχνη να διδάσκεται σε επαρκή χρόνο.
- Διαθεματική προσέγγιση της Τέχνης στο μάθημα της Ιστορίας, της Ελληνικής γραμματείας, χωρίς την τυπική βαθμολόγηση, ώστε να συνειδητοποιήσουν οι νέοι την ενιαία πορεία της Τέχνης στο χρόνο.
- Δημιουργία υποδομών, ώστε οι νέοι να έχουν τα μέσα και το χρόνο καλλιέργειας του ταλέντου τους σε μορφές Τέχνης, με τη βοήθεια εξειδικευμένου προσωπικού (θεατρολόγων, καθηγητών Καλών Τεχνών). Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει η συνδρομή των νέων τεχνολογιών. Η εξοικείωση των νέων με τα τεχνολογικά επιτεύγματα θα καταστήσει ενδιαφέρουσα και ελκυστική την επαφή των νέων με την Τέχνη.
- Η θεσμοθέτηση σχολικών διαγωνισμών σε μορφές Τέχνης μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα αυτοέκφρασης των μαθητών, αλλά και ανακάλυψης της καλλιτεχνικής έφεσης ορισμένων μαθητών.

Επίλογος

Εφόσον στόχος του ανθρώπου – και πολύ περισσότερο του νέου – είναι η κατάκτηση της τέχνης της ζωής -, οφείλουμε πρώτα να προσεγγίσουμε την τέχνη εντάσσοντάς την στην καθημερινότητά μας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.